

UNIVERSITETET I OSLO

Forskerutdanningskonferansen 2023: **Etikk i forskerutdanning**

Mette Sollihagen Hauge

Seniorrådgiver

Avdeling for forsknings- og innovasjonsadministrasjon

14.september 2023

Riksrevisjonen konklusjon samlet sett for UH- sektoren

Papirrevisjon av 21 UH-institusjoner

Forskningsinstitusjonene

- Har ikke etablert systemer som legger til rette for at alle ansatte som arbeider med forskning, får tilstrekkelig opplæring
- Har ikke gode nok systemer for å sikre at mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer blir oppdaget, behandlet og rapportert

4.2.1 Forskningsetikk

Kunnskapsdepartementet viser til Dokument 1 (2021–2022) der Riksrevisjonen peker på at de statlige universitetene og høyskolene ikke har etablert systemer som legger til rette for at alle ansatte som arbeider med forskning, får tilstrekkelig opplæring, og at institusjonene ikke har gode nok systemer for å sikre at mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer blir oppdaget, behandlet og rapportert. Departementet understreker institusjonenes ansvar for å sikre at forskningen ved institusjonen skjer etter anerkjente forskningsetiske normer i henhold til forskningsetikkloven og forventer at institusjonene eventuelt raskt etablerer systemene som er fastsatt i loven. Se også rapporteringskrav 4.2.»

Arbeidsgruppe

Forskningsetisk utvalg

Bjørn T. Ramberg, professor, leder

Marit Halvorsen, professor, nestleder

Mette Sollihagen Hauge, seniorrådgiver, sekretariat

Siv K. Skorstad, seniorrådgiver/advokat, sekretariat, (ut juni 2022)

Madiha Khalil, seniorrådgiver/advokat, sekretariat, (fra juni 2022)

Felles redelighetsutvalg Klinmed/OUS/Ahus

Ole M. Sejersted, professor emeritus, leder

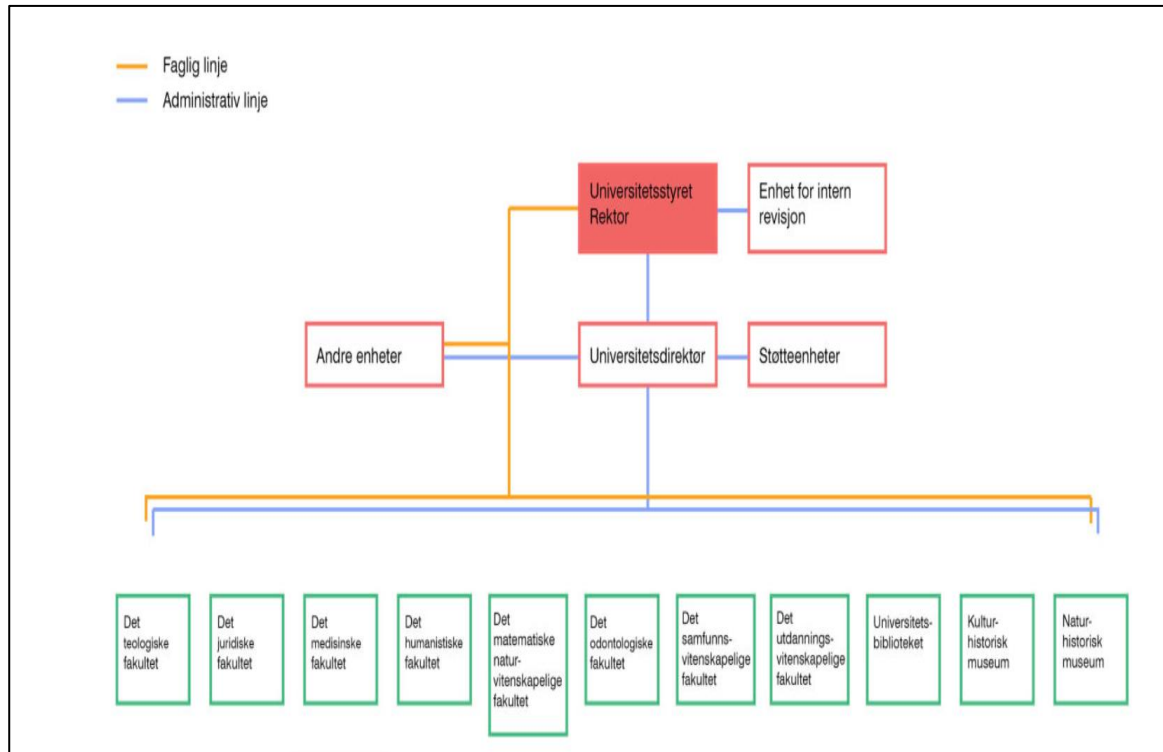
Bjørn Hofmann, professor, nestleder

Katrine Ore, seniorrådgiver, sekretariat

Arne Moland, advokat, sekretariat

Vurdering av organisering for ivaretagelse av plikter etter loven

Organisering

OUS
Ahus

Lovens krav - beskriver roller og ansvar

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 158 L
(2015–2016)
Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

—
Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven)

Hvilke oppgaver skal løses ?

Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven) | Innholdsfortegnelse | Lovens forskrifter

Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven)

Dato	LOV-2017-04-28-23
Departement	Kunnskapsdepartementet
Ikrafttredelse	01.05.2017
Endrer	LOV-2006-06-30-56
Kunngjort	28.04.2017
Rettet	07.09.2021 (faglige fotnoter fjernet)
Korttittel	Forskningsetikkloven

Jf. tidligere lov 30 juni 2006 nr. 56.

§ 1. **Formål**

Loven skal bidra til at forskning i offentlig og privat regi skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer.

Forskningsetikk -

Etterleve anerkjente forskningsetiske normer

- Normene utvikles av forskersamfunnet selv
- Nasjonale komiteer utarbeider **Retningslinjer og veiledere i Norge**, se www.forskningsetikk.no/retningslinjer = normsett
- **Forskningsetikkloven** lovfester at disse normene skal følges, men ikke hva de er
- **Standard for forskningsintegritet for UiO** (= kvalitetspolicy) uttrykker normsett for forskningsintegritet som er relevante for universitetet og de ansattes virksomhet

Håndtering av mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer blir oppdaget, behandlet og rapportert

Gjennomgått

- forskningsetikkloven og forarbeidende
- mandat for utvalgene
- organisering og delegering ved institusjonene
- utvalgenes rolle og uttalelser i redelighetssaker
- institusjonell oppfølging av redelighetsutvalgenes uttalelser

Melding om mulig brudd er ikke en varslings sak !

Utvalgenes rolle og uttalelser i redelighetssaker

- Faglig **uavhengig** og kan ikke instrueres i enkeltsaker
- Minst tre medlemmer hvorav ett av medlemmene skal være eksternt
- **Nødvendig kompetanse** i forskning, forskningsetikk og jus
- I saker om mulige brudd alltid ta stilling til om:
 - a) forskeren har opptrådt vitenskapelig uredelig eller ikke,
 - b) om det foreligger systemfeil ved institusjonen og
 - c) om det vitenskapelige arbeidet bør korrigeres eller trekkes tilbake
- Klar sannsynlighetsovervekt for de faktiske forhold ved vitenskapelig uredelig
- Følger forvaltningslovens krav til saksbehandling med **kontradiksjon** for partene
- Utarbeider **en uttalelse** som ikke er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven
- Uttalelse sendes innmeldt og melder med kopi til institusjon som ikke kan endre denne
- Bare klageadgang for den som er funnet vitenskapelig uredelig

Riksrevisjonens omtale

virksomhetenes retningslinjer for behandling av saker om mulige brudd

Institusjonene er gjennom loven pålagt å opprette retningslinjer som omfatter følgende:

Institusjonell oppfølging av redelighetsutvalgenes uttalelser

Institusjonen vurderer oppfølging ved brudd på anerkjente forskningsetiske normer eller opptrådt forskningsetisk uredelig

Linjeansvar som ved annen personaloppfølging

1. Om en artikkel skal trekkes, eller om det skal sendes errata til tidsskrift
2. Om det skal føre til personalmessige tiltak overfor vedkommende forsker (-e)

Ved kombinerte stillinger bør det fremkomme hvilken institusjon som skal følge opp den ansatte

Revisjon av retningslinjer for håndtering av mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer

www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/forskningsstotte/forskningsetikk/dokumenter/retningslinjer-for-behandling-av-enkeltsaker-forskningsetisk-utvalg-7-februar-2023.pdf

- Sikre felles omforente forståelse mellom universitet og sykehus
- Tydeliggjøring av skillet mellom saker som gjelder forskningsetikk på den ene siden og uredelighet i forskning på den andre.
- Få frem redelighetsutvalgenes uavhengighet
- Få frem at det bare er et redelighetsutvalg som kan uttale seg om det foreligger uredelighet (ikke dekan eller klinikkledernivå)
- Melding om mulig brudd må ikke behandles som en varslingssak
- Alle saker meldes via nettskjema
- Omtale saksbehandlingsreglene i henhold til forvaltningsloven
- Omtale hvem som skal motta utvalgenes uttalelser
- Henviser til en eventuell personalhåndtering og regelverk for dette, men ikke ha dette eksplisitt omtalt i disse retningslinjene

UiO God forskningsetikk på UiO

8. feb. 2023 11:09

Universitetsstyret har vedtatt nye retningslinjer for hvordan brudd på forskningsetiske normer skal håndteres. Dette er en del av det pågående arbeidet med forskningsetikk ved UiO.

Ny ressurside for forskningsetikk

[Ressurssiden er for deg som er forsker ved UiO.](#) Her finnes retningslinjer, informasjon om hvordan vi håndterer mulige brudd på forskningsetiske normer, i tillegg til en oversikt over ressurser, rutiner og verktøy ved UiO som skal hjelpe forskerne i dette arbeidet.

Forskningsetikk ved UiO

[English](#)

Forskningsetikken er en integrert og nødvendig del av all forskningsvirksomhet. Den består av et sett med verdier, normer og institusjonelle ordninger som regulerer vitenskapelig virksomhet. Disse bidrar til kvalitet i forskningen, regulerer forhold forskere imellom og sikrer at forskningen foregår i tråd med samfunnets forventninger og krav.

Som forsker har du et selvstendig og lovfestet ansvar for å sørge for at forskning utføres i samsvar med gjeldende forskningsetiske normer og innenfor fastsatte rammer.

Her finner du en oversikt over ressurser, rutiner og verktøy ved UiO som hjelper deg i dette arbeidet. Du finner også informasjon om hvordan UiO håndterer mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer og hvordan disse kan meldes inn.

Innhold

- [Introduksjon til forskningsetiske normer og retningslinjer](#)
- [Opplæring i forskningsetikk ved UiO](#)
- [Veiledning og råd: Vitenskapsombudet](#)
- [UiOs forum for forskningsetikk](#)
- [UiOs redelighetsutvalg](#)
- [Retningslinjer for behandling av enkeltsaker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer](#)
- [Melde inn mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer](#)
- [Andre lovpålagte krav: Forskning med personopplysninger og helsefaglig forskning](#)

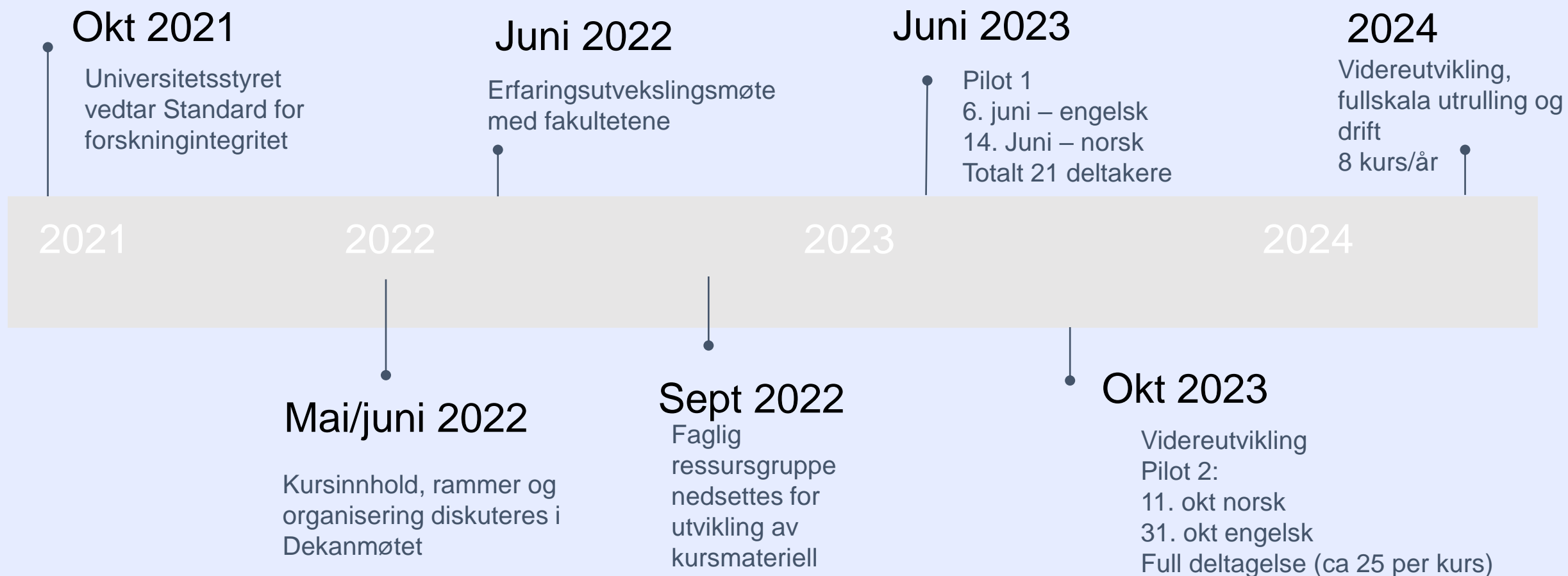
www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/forskningsstotte/forskningsetikk/

Opplæring i forskningsetikk ved UiO

Alle som utfører eller deltar i forskning ved UiO skal god innsikt i forskningsetiske normer og retningslinjer. For å tilrettelegge best mulig for dette, tilbyr UiO ulike typer opplæring i forskningsetikk.

- Fakultetene ved UiO holder kurs i forskningsetikk for ph.d.-studenter. Informasjon om kurs får du hos det enkelte fakultet.
- Et institusjonelt kurs i forskningsintegritet ved UiO er under utarbeidelse. Kurset består av en digital forberedelsesmodul og en fysisk kursdag der kursdeltagerne vil diskutere forskningsetiske problemstillinger. Kurset piloteres i juni 2023, og er planlagt i drift høsten 2023.

Kurs i forskningsintegritet for vitenskapelige - Utvikling og pilotering

Kursinnhold

Kurset består av to hoveddeler:

- **Digital forberedelsesmodul med oppgaveinnlevering** (ca 3 klokketimers arbeid på valgfritt tidspunkt)
- **Fysisk kursdag** (ca 5 klokketimer)

Delt i fire moduler:

- Modul 1A og 1B omhandler **lovverk, retningslinjer og normsett** (digitalt)
- Modul 2 beskriver **ressurser på UiO** og hvor du kan gå for å få hjelp med forskningsetiske spørsmål (digitalt)
- Modul 3 består av **quiz og eksempeloppgave** med et tilhørende ressursbibliotek som deltagerne kan bruke for å løse oppgaven (digitalt)
- Modul 4 Fysisk kursdag med **diskusjoner av eksempler**

Modul 4 er kursets hoveddel og vil fokusere på de nasjonale og internasjonale forskningsetiske normene ved bruk av caser/eksempler som diskuteres i grupper.

Nøkkelfaktor for suksess er at deltagerne diskuterer på tvers av fag og således får «trent den etiske muskelen».

Kommentarer fra kursdeltagerne i pilot:

- *«Bevisstgjørende. Bedre oversikt over lovverk og normer. Vet nå hvor jeg kan finne ting og at det er et ombud man kan kontakte»*
- *“We need to meet and challenge our opinions”*
- *«Dette aktiviserer og aktualiserer det jeg må forholde meg til på daglig basis»*
- *“It has been both instructive and inspiring to discuss and learn from colleagues from very different disciplines, and I really liked the case/discussion course design”*
- *«Better than expected! :)»*
- *«Possibilities to discuss this topic with someone that cares to listen. Leads to self-calibration”*
- *«Egentlig fungerte det greit selv om en full dag høres litt mye ut»*
- *“Hele forskersamfunnet trenger dette og en er ikke bevisst før problemene oppstår. Utfordringene skaper mer konflikt enn nødvendig siden en ikke er forberedt og en vet heller ikke hva som er retningslinjer og hvor en skal lese seg opp på området».*